

Kresťanská tradícia Európy: Cisár a Veľká noc

Karol Gazdík

20. apríla 2022 ✚ **História**

Pri slávnostnej príležitosti Veľkonočného trojdnia predkoncilová katolícka liturgia, modliaca sa popri pápežovi aj za cisára, zdôrazňovala jednotu a zhodu duchovnej a svetskej moci v Cirkvi, ich božský pôvod a posvätnosť. Náš spolupracovník Karol Gazdík v tomto článku poukazuje na rituály, ktoré v osobách cisárov (či už Svätej ríše rímskej alebo Rakúskeho cisárstva) priamo alebo nepriamo odkazovali na spätosť s kresťanskou, respektíve katolíckou tradíciou.

Koláž: Cisár a Veľká noc

zdroj: úryvok z Rímskeho misála z roku 1952 (foto autor); travelpotpourri.net

Na ilustračnom obrázku môžete vidieť v prvom políčku ukážku textu z Rímskeho misála pred reformy Trojdnia uskutočnenej v roku 1955 pápežom Píom XII. Ide o jednu z modlitieb veľkých „prosieb katolíckej Cirkvi“, ktoré sú kňazom buď spievané alebo čítané na obradoch Veľkého piatku (lat. *Feria Sexta in Parasceve*), nasledujúcimi po pašiach. Modlitba, respektíve prosba, bola prednášaná za cisára Svätej ríše rímskej.

Malý Latinsko-slovenský misál z roku 1952 už túto modlitbu neprekladá, iba dodáva, že v dnešných časoch má len historický význam. Preto som sa ju pokúsil preložiť ja. Modlitba teda znie: „*Modlime sa tiež za nášho najkresťanskejšieho cisára (meno), aby Boh, náš Pán, podriadil mu všetky barbarské národy pre náš trvalý pokoj/mier. Všemohúci a večný Bože, v ktorého rukách sú mocnosti a práva všetkých kráľovstiev: zhliadni láskavo na Rímsku ríšu, aby boli silou tvojej pravice skrotené národy, ktoré sa spoliehajú na svoju divokú (barbarskú) silu. Skrze nášho Pána...*

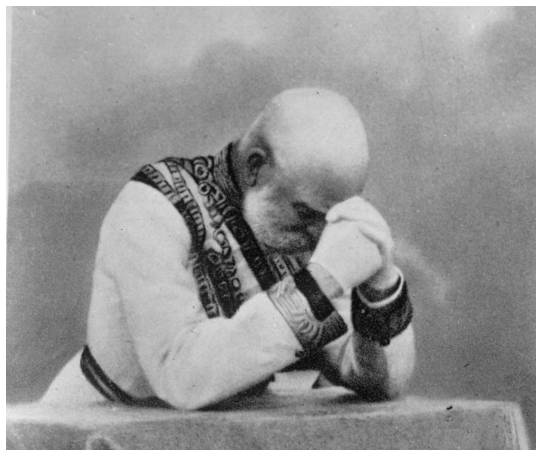
Amen.“

Týmto to však nekončí. Prosbu za cisára vieme nájsť aj v Exultete (v dlhom veľkonočnom chválospeve) na Bielu sobotu (lat. *Sabbatum Sanctum*). Jej text znie nasledovne:

„Zhliadni milostivo na nášho hlboko zbožného cisára (meno). Ty, Bože, poznáš túžby jeho srdca; daj mu a všetkému jeho ľudu podľa Tvojej nevýslovnej milosti a milosrdenstva trvalý pokoj a nebeské víťazstvo.“

Pri slávnostnej príležitosti Veľkonočného trojdnia tak predkoncilová katolícka liturgia, modliaca sa popri pápežovi aj za cisára, zdôrazňovala jednotu a zhodu duchovnej a svetskej moci v Cirkvi, ich božský pôvod a posvätnosť. Je určite potrebné poznamenať, že táto rubrika umožňovala prednes týchto modlitieb, aj keď cisár nebol skutočne pomazaný rímskym veľkňazom (pápežom), ale iba „zvolený“ za cisára. Je zrejmé, že ani v tomto prípade nebol cisár o nič menej cisárom, ako po pomazaní. Posledným cisárom Svätej ríše rímskej, ktorý bol korunovaný priamo pápežom (Klementom VII.) bol Karol V. a to 24. februára 1530. Nebolo to však v Ríme, ale v Bologni. Bol to mimochodom presne ten istý cisár, ktorý stál v predohre veľkého vyplienenia Ríma v roku 1527, čo je udalosť známa ako *Sacco di Roma*.

Ostatné obrázky riešia krásny ceremoniál umývania nôh chudobným, ktorý absolvoval cisár po vzore Krista na Zelený štvrtok. Tento obrad dal zahrnúť do rakúskeho ceremoniálu cisárskeho dvora Ferdinand I. v roku 1528. Je to jeden z tých obradov starého ceremoniálu cisárskeho dvora, ktorý prežil aj racionalizačný úder osvietenstva v podobe zásahov Jozefa II. Z tohto starého ceremoniálu zostali až do konca monarchie napríklad aj rádové slávnosti, oslavy založenia rádov (ktoré vznikli za Márie Terézie a za Františka II./I.), procesia Božieho Tela, sviatky dynastie a podobne. Samozrejme sa čoraz viac presúvali do súkromných priestorov viedenského Hofburgu.

Zdroj: wikimedia commons

Pani Ingrid Žalneva na svojej webovej stránke rieši tento „ceremoniál pokory“ podrobnejšie. Z tohto zdroja mám aj obrázky zahrnuté v koláži. Dovolím si odcitovať niektoré pasáže, ktoré tento ceremoniál opisujú:

„Hneď vo štvrtok po Popolcovej strede sa z celého mesta vybralo 12 starých mužov a 12 starých žien, ktorí mali aspoň 85 rokov a súčet rokov každej skupinky musel presahovať 1000. Starčekov vyumývali, prezrel ich lekár a nechali im na mieru ušitú tzv. pútnickú uniformu – kabát, čierne obleky, ženám sukne, pančuchy a tiež rukavice a topánky, v ktorých sa na dvore ukázali ráno na Zelený štvrtok. To bol deň veľmi dôležitého obradu – ceremónie, ktorá pripomínala biblický príbeh, v ktorom Ježiš umýval nohy svojim apoštolom.“

Dvanásť starých mužov (a pokiaľ sa Sisi práve zdržiavala na cisárskom dvore vo Viedni, tak aj dvanásť stareniek) dovezli do Hofburgu, kde po spovedi dostali jednoduché raňajky a potom ich zaviedli do jednej z najkrajších miestností tejto rezidencie – do Ceremoniálnej sály. Tu bola pripravená pôstna hostina... Potom si starčekovia posadali, vyzuli im topánky, cisár odetý do slávnostnej uniformy (červené nohavice a biely vojenský kabát) pokľakol na jedno koleno a v tejto pozícii sa presúval od jedného starého muža k druhému.

Cisárovná umyla nohy len najstaršej žene, v obrade potom pokračovali jej nástupkyne a významné arcivojvodkyne. Cisárovi asistovali dvaja kňazi, jeden pod nohami držal strieborný lavór, druhý lial vodu z kanvice, cisár umýval nohy, osušoval ich pripraveným uterákom a bozkával. Na záver dostali títo dvanásť mužů – dvanásť „apoštoli“ vrecúško z bieleho hodvábu s 30 striebornými mincami, ktoré symbolizovali Judášovu odmenu, a dvorný koč ich porozvážal do ich domovov.“

Od roku 1909 sa už v Hofburgu umývanie nôh nekonalo, avšak aj naďalej bolo vybraných 12 starcov a 12 stareniek, ktorí boli v tomto sviatočnom čase obdarovaní obvyklým spôsobom. V roku 1915 bolo najstaršiemu „apoštolovi“, menom August Malý, 91 rokov, súhrnný vek všetkých starcov dosiahol výšku 1074 rokov; najstaršej žene, Agáte Brabakovej, bolo 95 rokov, najmladšej bolo 89 rokov a ich súhrnný vek dosiahol 1083 rokov. Medzi pôstne pokrmy, ktoré sa podávali, patrila ryba – kapor, pôstne koláče, rybia pasta, mandľová polievka, bábovka, striekané šišky s mandľami, syr, ovocie a sušené slivky.

Takže toľko ku krásnym odkazom na kresťanskú tradíciu našej Európy, ktorá bola za monarchie ďaleko viac citeľná, či už vo vládnych kruhoch alebo aj v bežnom živote.

Zdroje:

Rímsky misál z roku 1952.

MISÁL: Latinsko-slovenský. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1952, 324 s.

VOCELKA, Karl: *Habsburgovci v dejinách*. Bratislava: Ikar, 2015, 232 s.

CACHÉE, Josef Korzer – PRASCHL-BICHLEROVÁ, Gabriele: *Císař František Josef zcela privátně*. Praha: Brána, 1996, 176 s.

Veľkonočný pôst – Sledí šalát a ceremónia pokory. In: Travelpotpourri [online]. Dostupné na: <
<https://bit.ly/31mrJkM>> [cit. 2022-04-12].

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/krestanska-tradicia-europy-cisar-a-velka-noc/>